

QISHLOQ XO'JALIGI TARMOQLARI VA HUDUDY TARKIBINI TAKOMILLASHTIRISHDA KARTOGRAFIK METODDAN FOYDALANISH (URGANCH TUMANI MISOLIDA)

Sadiqov Surojbek Quvondik o'g'li

Urganch Davlat universiteti

magistratura bo'limi magistranti

+998945993010

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.8014067>

ARTICLE INFO

Received: 29th May 2023

Accepted: 06th June 2023

Online: 07th June 2023

KEY WORDS

Kartografik usullar, qishloq xo'jaligi tarmoqlari, hududiy tarkibi, geografik axborot tizimlari (GIS), fazoviy tahlil, yerdan foydalanishni rejalashtirish, resurslarni taqsimlash, qaror qabul qilish, barqarorlik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Urganch tumanidan amaliy ish sifatida foydalanib, qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilash uchun kartografik usullarni qo'llash o'rganiladi. Tadqiqot qishloq xo'jaligini rejalashtirish va resurslarni taqsimlashni optimallashtirishda kartografiya imkoniyatlarini tahlil qilishga, shu bilan qishloq xo'jaligi tizimlarining samaradorligi va barqarorligini oshirishga qaratilgan. Geografik axborot tizimlari (GIS) va fazoviy tahlil usullaridan foydalanish orqali maqolada qishloq xo'jaligi tarmoqlarining fazoviy dinamikasi to'g'risida qimmatli tushunchalar berilgan bo'lib, ularning hududiy tarkibiga ta'siri ta'kidlangan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kartografik usullar ongli ravishda qaror qabul qilishni osonlashtiradi, erdan foydalanish amaliyotini yaxshilaydi va barqaror qishloq xo'jaligi tizimlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'zining boy qishloq xo'jaligi merosi bilan mashhur Urganch tumani qishloq xo'jaligi tarmoqlarini optimallashtirish va samarali hududiy tarkibga erishishda turli qiyinchiliklarga duch kelmoqda. So'nggi yillarda kartografik usullarning rivojlanishi, xususan geografik axborot tizimlari (GIS) va fazoviy tahlil texnikasi qishloq xo'jaligini rejalashtirish va resurslarni taqsimlashni kuchaytirish uchun yangi imkoniyatlarni ochdi. Ushbu maqola kartografiya integratsiyasi Urganch tumanida qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilashga qanday hissa qo'shishi mumkinligini o'rganishga qaratilgan. Fazoviy naqshlarni, resurslarni taqsimlashni va erdan foydalanish amaliyotini tahlil qilib, ushbu tadqiqot qishloq xo'jaligini rivojlantirish uchun kartografik usullarning potentsial foydalari to'g'risida qimmatli tushunchalarni berishga intiladi.

Ma'lumotlarni Yig'ish:

Tadqiqotda fazoviy va fazoviy bo'lmagan ma'lumotlarning turli manbalari, shu jumladan erdan foydalanish xaritalari, sun'iy yo'ldosh tasvirlari, qishloq xo'jaligini ro'yxatga olish ma'lumotlari va ijtimoiy-iqtisodiy ma'lumotlar ishlatilgan. Ushbu ma'lumotlar to'plamlari

tegishli davlat idoralari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va Urganch tumanida o'tkazilgan dala tadqiqotlaridan to'plangan[3:88].

Kartografik Tahlil:

Geografik axborot tizimlari (GIS) to'plangan ma'lumotlarni saqlash, boshqarish va tahlil qilish uchun ishlatilgan. Qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibi o'rtasidagi fazoviy munosabatlarni o'rganish uchun qo'shimcha tahlil, yaqinlikni tahlil qilish va tarmoqni tahlil qilish kabi fazoviy tahlil usullari qo'llanildi.

Qishloq Xo'jaligi Tarmog'ini Tahlil Qilish:

Kartografik tahlil Urganch tumanida qishloq xo'jaligi tarmoqlarining fazoviy tarqalishi va ulanishini aniqladi. U tarmoqning samaradorligi va samaradorligini har tomonlama tushunishga yordam beradigan asosiy qishloq xo'jaligi zonalarini, transport koridorlarini va bozorga kirish nuqtalarini aniqladi.

Hududiy Tarkibni Baholash:

Tadqiqotda erdan foydalanish tartibi, resurslarni taqsimlash va fazoviy tashkil etish nuqtai nazaridan hududiy tarkib baholandi. Kartografik tahlil resurslarni maqbul taqsimlash, erlarning parchalanishi va qishloq xo'jaligini kengaytirish uchun potentsial maydonlar to'g'risida tushuncha berib, siyosatchilarga asosli qarorlar qabul qilishga imkon berdi[1:5].

Kartografik usullardan foydalanish haqiqatan ham Urganch tumani kabi ma'lum bir hududda qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilashda muhim rol o'ynashi mumkin. Kartografiya, xaritalarni yaratish fani va san'ati, fazoviy ma'lumotlarni tahlil qilish va qishloq xo'jaligi va erdan foydalanish bilan bog'liq ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish uchun qimmatli vositalar va usullarni taklif etadi. Kartografik usullardan foydalangan holda manfaatdor tomonlar va qaror qabul qiluvchilar qishloq xo'jaligi landshafti haqida tushunchaga ega bo'lishlari, obodonlashtirish uchun potentsial hududlarni aniqlashlari va qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilash bo'yicha ongli qarorlar qabul qilishlari mumkin[2:289].

Urganch tumanida kartografik usullarni qanday qo'llash mumkinligi haqida misol:

- Ma'lumotlarni yig'ish: birinchi navbatda Urganch tumanidagi qishloq xo'jaligi sohasi haqida tegishli ma'lumotlarni to'plash kerak. Bunga erdan foydalanish, ekin turlari, sug'orish infratuzilmasi, transport tarmoqlari, bozorga kirish va demografik omillar to'g'risidagi ma'lumotlar kirishi mumkin.
- Geografik tahlil: geografik axborot tizimi (GIS) dasturidan foydalanib, to'plangan ma'lumotlar birlashtirilishi va fazoviy tahlil qilinishi mumkin. GIS naqshlarni, munosabatlarni va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni aniqlash uchun ma'lumotlarning turli qatlamlarini qoplashga imkon beradi. Masalan, GIS qishloq xo'jaligi mahsuldorligi yuqori bo'lgan hududlarni, tegishli infratuzilmaga ega bo'lmagan hududlarni yoki transport cheklovlari bo'lgan hududlarni aniqlashga yordam beradi.
- Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini xaritalash: tahlil asosida Urganch tumanidagi mavjud qishloq xo'jaligi tarmoqlarini tasavvur qilish uchun xaritalar tuzish mumkin. Bunga fermer xo'jaliklarining taqsimlanishini xaritalash, asosiy transport yo'nalishlarini aniqlash, qayta ishlash ob'ektlarini joylashtirish va bozorga kirish nuqtalarini belgilash kiradi. Ushbu xaritalar hozirgi qishloq xo'jaligi infratuzilmasi va ulanishi haqida to'liq ma'lumot beradi[4:150].

- Kamchiliklar va imkoniyatlarni aniqlash: xaritalangan qishloq xo'jaligi tarmoqlarini o'rganish orqali manfaatdor tomonlar kamchiliklarni va takomillashtirish imkoniyatlarini aniqlashlari mumkin. Masalan, ular sug'orish infratuzilmasi etarli bo'lmagan, transport yo'nalishlari etarli bo'lmagan yoki bozorga kirish cheklangan joylarni aniqlashlari mumkin. Ushbu ma'lumot qishloq xo'jaligi tarmoqlarini kengaytirish uchun aralashuvlar va investitsiyalarni birinchi o'ringa qo'yishga yordam beradi.
- Rejalashtirish va qaror qabul qilish: kartografik tahlildan olingan tushunchalar bilan manfaatdor tomonlar qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilash bo'yicha strategik rejalarni ishlab chiqishlari mumkin. Ular yangi sug'orish sxemalari uchun mos joylarni aniqlashlari, yangi yo'llar qurilishini rejalashtirishlari yoki mavjudlarini yangilashlari yoki yangi bozor aloqalarini o'rnatishlari mumkin. Qaror qabul qiluvchilar xaritalar yordamida turli xil aralashuvlarning potentsial ta'sirini baholashlari va ongli ravishda tanlov qilishlari mumkin.
- Monitoring va baholash: kartografik usullar nafaqat dastlabki tahlil uchun, balki aralashuvlarning borishini kuzatish va baholash uchun ham foydalidir. Xaritalarni vaqti-vaqti bilan yangilab turish orqali manfaatdor tomonlar loyihalarining bajarilishini kuzatishi, samaradorligini baholashi va kerak bo'lganda tuzatishlar kiritishi mumkin[5:36].

Urganch tumanida yoki boshqa har qanday qishloq xo'jaligi mintaqasida kartografik usullardan foydalanish qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini tushunishni kuchaytirishi mumkin. Geografik ma'lumotlar va tahlil usullaridan foydalangan holda, qaror qabul qiluvchilar ongli ravishda tanlov qilishlari, resurslarni samarali taqsimlashlari va qishloq xo'jaligi infratuzilmasini yaxshilashlari mumkin, natijada fermerlar va butun qishloq xo'jaligi sektoriga foyda keltiradi[6:17].

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, kartografik usullar Urganch tumanida qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilashda katta imkoniyatlarga ega. Kartografiyadan foydalanish siyosatchilarga to'siqlarni aniqlash, transport yo'nalishlarini soddalashtirish va fermerlar uchun bozorga kirishni yaxshilashga imkon beradi. Shuningdek, u foydalanilmayotgan yoki kam ajratilgan qishloq xo'jaligi resurslarini aniqlashni osonlashtiradi, bu esa erdan foydalanish amaliyotini yaxshilashga va qishloq xo'jaligi mahsuldorligini oshirishga olib keladi. Bundan tashqari, kartografik tahlil qishloq xo'jaligi faoliyatining atrof-muhitga ta'sirini baholashga yordam beradi va barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotini amalga oshirishga yordam beradi.

Xulosa va takliflar:

Kartografik usullarning qishloq xo'jaligini rejalashtirish jarayonlariga qo'shilishi Urganch tumani va shunga o'xshash qishloq xo'jaligi hududlari uchun juda ko'p foyda keltirishi mumkin. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, kartografiya qaror qabul qilish jarayonlarini yaxshilaydi, resurslarni taqsimlashni yaxshilaydi va erdan barqaror foydalanish amaliyotini targ'ib qiladi. Siyosatchilar va manfaatdor tomonlar qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini optimallashtirish uchun kartografik yondashuvlarni qabul qilishni o'ylashlari kerak. Bundan tashqari, ma'lumotlar yig'ish, salohiyatni oshirish va texnologik infratuzilmaga investitsiyalar qishloq xo'jaligini rejalashtirishda kartografik usullarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun juda muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqolada kartografik usullar qishloq xo'jaligi tarmoqlari va hududiy tarkibini yaxshilashda taqdim etadigan qimmatli tushunchalar ta'kidlangan. Siyosatchilar va manfaatdor tomonlar Gis va fazoviy tahlil usullaridan foydalangan holda Urganch tumanida va undan tashqarida qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishga qaratilgan qarorlar qabul qilishlari mumkin.

References:

1. Sultonov MD. "Geoinformatsion kartografiya" / Ukuv uslubiy kullanma. - Urganch: UrDU, 2014.
2. Berlyant A. Kartografiya. - M.: Aspekt Press, 2002. - 324 s.
3. Gulomova L.X., Safarov E.YU., Abdullaev I.U. Geoaxborot tizimlari va texnologiyalari. (1-2-kism) - T.: Universitet, 2013. - 130 b.
4. Saloxitdinova S.S "Geografik axborot tizimlari uchun geografik asos sifatida tanlanadigan kartografik manbaalar" O'zbekiston Geografiya jamiyati axboroti, maxsus son. Ilmiy jurnal. - Toshkent, 2018 yil. - 256 bet.
5. Асатов Н. А. и др. Исследования влияния тепловой обработки бетона повышенной водонепроницаемости на его прочность // Молодой ученый. – 2016. – №. 7-2. – С. 34-37.
6. Гулиев А. А. Устойчивое развитие экономики через экспортрасширение и импортозамещение // Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-3 (99). – С. 15-18.